

Festival literatúry v Clermonte-Ferrande

Zuzana Malinovská

Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského

malinovska.zuzana@fedu.uniba.sk

V dňoch 25. – 30. marca 2025 sa v Clermonte-Ferrande uskutočnil 10. ročník literárneho festivalu, ktorý sa vo Francúzsku považuje za významnú kultúrnu udalosť. Podujatie vzniklo z iniciatívy profesorky Sylviane Coyault, ktorá vedie občianske združenie *Littérature au Centre*, známe pod skratkou LAC. Označenie umožňuje dvojité interpretáciu: okrem upozornenia, že v centre pozornosti festivalu je literatúra, odkazuje skratka zároveň na miesto jeho konania v stredofrancúzskom meste Clermont-Ferrand, nachádzajúcom sa v centre departmentu Puy-de-Dôme a regiónu Auvergne-Rhône-Alpes. Festival spomínam najmä preto, lebo tamojšia univerzita, pomenovaná po slávnom rodákovi Blaisovi Pascalovi, ktorá dnes nesie meno Univerzita Clermont Auvergne, v minulosti úzko spolupracovala s Prešovskou univerzitou. Okrem kontaktov s geografmi sa plodná medzinárodná spolupráca uskutočňovala najmä v oblasti romanistiky, pričom za francúzsku stranu ju dlhodobo zabezpečovala práve profesorka Sylviane Coyault. Profesorka Coyault dokonca niekoľko rokov pôsobila na Inštitúte romanistiky Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v pozícii garantky magisterských programov francúzsky jazyk a kultúra a francúzsky jazyk a literatúra. Iniciovala spoločnú prípravu doktorandov v režime co-tutelle, bola spoluriešiteľkou viacerých vedeckých projektov, vrátane medzinárodného bilaterálneho projektu APVV s vynikajúcim hodnotením. Svojimi aktivitami významne prispela k internacionalizácii prešovskej romanistiky a k rozvoju literárnej vedy na Slovensku. Jej vedecko-pedagogickú a organizačnú činnosť ocenila aj Slovenská akadémia vied, ktorá jej v roku 2023 udelila pamätnú plaketu.

Festival literatúry LAC si každoročne zvolí inú tému, a tá sa premietne do všetkých jeho aktivít. Tematické zameranie jubilejného desiateho ročníka sa orientovalo na literatúru v spojitosti s vidiekom a vidieckym svetom. Táto voľba mimoriadne zaujala, čo je možno do istej miery podmienené aj horsko-rurálnym charakterom regiónu. Prejavilo sa to výrazným zvýšením záujmu o festival: súhrnne sa na jednotlivé podujatia zaznamenalo vyše päťtisíc vstupov bez započítania vystupujúcich, početných organizátorov, viacerých z radov pedagógov a študentov univerzity. Festival takéhoto rozsahu by totiž nebolo možné usporiadať bez práce členov občianskeho združenia a dobrovoľníkov, najmä z Univerzitného strediska pre kultúru (Service Université Culture) a univerzitného Centra pre výskum literatúry a sociopoetiky (Centre de Recherches sur les Littératures et la Sociopoétique), ani významnej finančnej podpory viacerých partnerov.

Festival ponúkol besedy s autormi tematizujúcimi vidiek, doplnené autorským čítaním a profesionálnou prezentáciou vhodne vybraných ukážok z tvorby. Vyplynulo z nich, že všetci pozvaní spisovatelia vo výpovediach situovaných do konkrétneho vidieckeho prostredia reflektujú vidiecku problematiku ako univerzálnu, nadčasovú a pritom veľmi aktuálnu a wpisujú ju do originálnych tvarov. Na festivale sa teda nezišli predstavitelia akejsi regionálnej literatúry, ktorá tradičnými výrazovými prostriedkami idealizuje a glorifikuje vidiek v protiklade s urbánnym prostredím, ale, naopak, mnohí etablovaní autori známi často i za hranicami Francúzska. Na podujatí nechýbala napríklad dlhoročná patrónka festivalu Marie-Hélène Lafon, autorka desiatky románov, množstva noviel, krátkych próz a esejí, nositeľka viacerých významných ocenení za literatúru, Serge Joncour, populárny aj vďaka filmovým adaptáciám svojich románov, Emmanuelle Salasc, publikujúca aj pod menom Pagano, alebo švajčiarska

autorka Noëlle Revaz, ktorá v rámci série autorských čítaní vystúpila v roku 2023 aj v prešovskom divadle Viola. Festival poskytol priestor aj clermontskej rodáčke Cécile Coulon, debutujúcemu prozaikovi Soufianovi Khalouaovi či autorom literatúry pre deti a mládež, ako napríklad Arnaud Nebbache: jeho *Deň včelárky* poslúžil ako predloha pre divadelné predstavenie, ktoré pod vedením profesionálnej režisérky pripravili žiaci prvého stupňa základnej školy. Na univerzálnosť a aktuálnosť tematiky vidieckeho sveta, no najmä na originálne spôsoby jej umeleckého uchopenia upozornili i moderátori besied s autormi, kritici a literárni vedci, ktorí vysoko vyzdvihli mnohé koncepcie a autorské tvorivé metódy. Okrem kolegov z hosťujúcej univerzity spomeniem len najznámejších: prozaika a teoretika Jérôma Meizosa zo Švajčiarska, znalca diela Charlesa-Ferdinanda Ramuza, ktorého *Vláda zlého ducha* vyšla v roku 1970 aj v slovenskom preklade Jozefa Felixa, Claire Jacquier, literárnu vedkyňu z Neuchâtelu, neprehliadnuteľného celosvetovo známeho Dominiqua Viarta, teoretika generálneho rozprávania, či Laurenta Demanza, ktorý Viartovu teóriu verifikoval na príklade významných autorov situujúcich svoje príbehy na francúzsky vidiek. K podujatiu už tradične patria ateliéry tvorivého písania, o ktoré bol tohto roku veľký záujem. Na festivale vystúpili aj profesionálne herecké súbory: spomedzi nich ma najviac zaujalo dramatické spracovanie prózy francúzskeho spisovateľa Jeana Giona *Muž, ktorý sadil stromy*. Príbeh jednoduchého pastiera z južného Francúzska, ktorý systematickou prácou zmenil ráz krajiny, vyšiel aj v slovenčine vo vynikajúcom preklade Blahoslava Hečka a s krásnymi ilustráciami Ľuboslava Paľa. Okrem predstaviteľov umeleckej literatúry, ako i iných foriem umenia – výtvarníkov, fotografov, scenáristov, dramatických umelcov, hudobníkov a i. – dostali na festivale priestor aj historici, sociológovia, kultúrni antropológovia, odborníci na problematiku vidieka. Za všetkých spomeniem Erica Alaryho, známeho špecialistu na obdobie druhej svetovej vojny, ktorý sa mi prihovril po slovensky: jeho stará mama pochádzala zo západoslovenského vidieka.

Za desať rokov existencie rozšíril festival literatúry svoje aktivity. Z univerzity, kde sa konal pôvodne, sa premiestnil do ulíc mesta, do kultúrnych centier, knižníc, kníhkupectiev a do viacerých základných i stredných škôl v meste a v okolí. Práve práca s mládežou a deťmi sa ukázala ako mimoriadne vhodná forma sprístupnenia kultúry pre najmenších, často z defavorizovaného prostredia. V tomto kontexte spomeniem ešte raz divadelné predstavenie malých žiakov základnej školy: po ich vystúpení, odmenenom neutíchajúcim aplauzom, nasledovala beseda s autorom knižnej predlohy, s režisérkou, zapojenými učiteľmi a malými hercami, ktorí nadšene odpovedali na otázky publika. Stredoškoly zas pripravili portréty vystupujúcich umelcov, spolu s vysokoškolákmi absolvovali dielne tvorivého písania s vybranými autormi a pod. Zvlášť chcem vyzdvihnúť prácu študentov strednej odbornej poľnohospodárskej školy, ktorí sa postarali aj o výzdobu jednej z miestností, pričom využili výlučne prírodné materiály, najmä rastliny. Festival bol dobrou príležitosťou aj pre predajcov kníh: predajnosť umocňovali autogramiády. Azda netreba zdôrazňovať pozornosť médií sústredenú na podujatie, ktoré sa nieslo vo veľmi príjemnej atmosfére. Prispel k nej celý organizačný tím, sponzori, ale najmä účastníci, či už na javisku alebo v hľadisku. Treba preto veriť, že občianske združenie LAC, ktoré je súčasťou siete Relief (Sieť literárnych udalostí a festivalov), združujúcej tridsiatku organizácií vo Francúzsku, Belgicku a Québecu, dokáže v tejto tradícii pokračovať aj v budúcnosti. Úspešný festival sa skončil, ale ako zdôraznili organizátori, príprava ďalšieho sa už začína: bude sa konať v rovnakom termíne a zameria sa na literatúru a noticku, krátku novinovú správu.